

STUDIA NAD KONTAKTAMI MIĘDZY BAŁTYJSKIM ŚRODOWISKIEM KULTUROWYM A MIESZKAŃCAMI KOTLINY KARPACKIEJ W OKRESIE WĘDRÓWEK LUDÓW

Kontakty pomiędzy środowiskiem bałtyjskim a mieszkańcami Kotliny Karpackiej w okresie wędrówek ludów stanowią jeden z interesujących aspektów analizy sieci powiązań interregionalnych. Na zagadnienie to już bardzo wcześnie zwracali uwagę tacy badacze, jak W. Gaerte, G. Kossina, E. Petersen oraz H. Kuhn. Nowsze studia przynoszą dalsze interesujące dane podkreślające znaczenie tego kierunku kontaktów ludów bałtyjskich (R. Banytė-Rowell, A. Bitner-Wróblewska, A. Bliujienė, F. Curta, V. Hilberg, M. Nagy, M. Rudnicki, V. Steponaitis). Wskazują one na konieczność bardziej kompleksowych badań tego tematu. Mój plan obejmuje okres wędrówek ludów, jednakże zjawiska wpisujące się w problem badawczy, których zarys zaprezentuję, bywają często uchwytnie jeszcze przynajmniej w początkowym okresie wczesnośredniowiecznym. Obszar obejmuje krąg kultur zachodnio- oraz wschodniobałtyjskich. Kotlina Karpacka do 2. połowy VI wieku była zamieszkiwana przez plemiona germańskie, kiedy opanowali ją Awarowie. Celem projektu jest zbadanie charakteru kontaktów pomiędzy wymienionymi regionami kulturowymi oraz przemian, które mogły być ich efektem w środowisku bałtyjskim. Czytelne są one w materiale archeologicznym, głównie elementach stroju, zarówno w postaci środkowodunajskich importów, jak i ich imitacjach. Zabytki proveniencji karpackiej występują w środowisku bałtyjskim w zróżnicowany sposób odzwierciedlając wewnętrzne podziały w obrębie tego kręgu kulturowego. Są one czytelne przede wszystkim w grupie olsztyńskiej, kulturze sudowskiej, a także na obszarze obecnej Litwy, gdzie należy wymienić kulturę kurhanów wschodniolitewskich. Chcąc wskazać na najjaskrawsze przykłady omawianej problematyki należy wspomnieć o genezie grupy olsztyńskiej i wciąż niejasnej tu roli plemion germańskich (obecność zapinek typu *Bügelfibel* dopiero w późniejszych fazach funkcjonowania cmentarzysk). Uwagę zwraca obecność zapinek typu Prag na obszarze kultury sudowskiej, gdzie na wzór środkowoeuropejskiego Barbaricum były noszone przez mężczyzn i kobiety, natomiast na terytorium kręgu wschodniobałtyjskiego odnajdowane są wyłącznie w pochówkach wojowników. Nowemu typowi zabytków towarzyszyły przemiany obrządku pogrzebowego, np. w kulturze kurhanów wschodniolitewskich, w połowie V wieku kremacja konsekwentnie zastąpiła inhumację. Tam również bogato wyposażone pochówki kobiece stopniowo zaczęły zanikać na rzecz wspomnianych wyżej pochówków męskich, obficie wyposażonych w uzbrojenie. Analizując zagadnienie najczęściej zwraca się uwagę na jego związek z upadkiem państwa huńskiego w Kotlinie Karpackiej oraz migracją pewnej grupy ludności, którą mogli stanowić zarówno powracający Herulowie i Gepidowie bądź rodzimi wojownicy będący dotychczas na służbie huńskiej. Brak jednolitej opinii wśród badaczy.

Doktorat realizuję w Zakładzie Archeologii Epoki Żelaza, w Instytucie Archeologii UJ, pod opieką prof. Renaty Madydy-Legutko. Korzystam także ze wsparcia pracowników naukowych z Państwowego Muzeum Archeologicznego, zwłaszcza dr hab. Anny Bitner-Wróblewskiej. Istotne dla projektu byłoby zapoznanie się z archiwaliami Carla Engla, Rudolfa Grenza i Herberta Jahnkuna przechowywanymi w Archäologisches Landesmuseum w Szlezwiku. Kwerendą objęłabym także tamtejsze zasoby biblioteczne. Dodatkową zaletą wyjazdu byłaby możliwość skorzystania z zasobów Prussia-Sammlung oraz Prussia-Archiv w Berlinie. Niniejszy projekt badawczy wniósłby istotne dane do mojej rozprawy doktorskiej. Pomocny byłby mój warsztat historyka ze znajomością np. paleografii gotyckiej oraz doświadczenie w pracy archiwalnej, jak i obeznanie z pracą na materiale archeologicznym, nabyte głównie przy opracowywaniu zbiorów z PMA na potrzeby mojego magisterium, którego owoc jest obecnie przygotowywany do druku. Wyjazd ten umożliwiłby mi również przedyskutowanie interesujących mnie kwestii z naukowcami niemieckimi.

Contacts between the Baltic lands and residents of the Carpathian Basin in the Migration Period are one of the interesting aspects in analysis of interregional connection. This issue was pointed very early by such scholars as e.g. W. Gaerte, G. Kossina, E. Petersen and H. Kuhn. Newer studies bring further interesting data which highlight the importance of the Baltic-Carpathian relations (e. g. R. Banytė-Rowell, A. Bitner-Wróblewska, A. Bliujienė, F. Curta, V. Hilberg, M. Nagy, M. Rudnicki, V. Steponaitis), and also indicate the need for a more comprehensive study of this subject. Even though I focused my work on the Migration Period, it is important to mark, that the phenomenon related to my research problem, which I described below, have often its continuation even in at least early period of early medieval times. The Carpathian Basin was the area of residence for various number of German tribes until the second part of the sixth century, when the Avars took the possession of this region. The aim of the project is to investigate the nature of the contacts that occurred between these two regions and also to examine the cultural changes that might have been their effects on the Baltic territory. I think, these phenomena can be seen in the archaeological material, mostly clothes fittings and personal ornaments, both in the form of Middle Danube imports and also their imitations. These artifacts are present in the Baltic territory in different ways and they somewhat reflect internal divisions that are visible within this cultural circle. The Carpathian influences appear mostly on the territory of the Olsztyn group, Sudovian Culture and also on the area of today's Lithuania, where at least East Lithuanian Barrow Culture should be mentioned. To point out the brightest examples of the discussed issue it is important to note the still unclear genesis of the Olsztyn group and the question about the Germanic tribes' role in it (the presence of the *Bügelfibel* type only in the later phases of the cemeteries). Another significant issue is the presence of Prague type fibulae in the Sudovian Culture, where according to the Central Barbaricum it was worn by women and men, while in the burials of East Lithuanian Barrow Culture this type of fibulae is found only in warrior's graves. With the emergence of a new type of assemblages changes in the funeral rite occurred, e. g. on the area of East Lithuanian Barrow Culture, from the half of the fifth century cremation constantly replaced inhumation. In the area of this culture also from that time women were buried with poorer grave goods, poorer than it was earlier, and at the same time bigger number of rich equipped men graves appeared, indicating also a leading position of weapons. Previous analysis pay the most attention to the existence of relationship between discussed issues and the collapse of the Hun Empire, whose centre is known to be located in the Carpathian Basin. Also, it is raised the issue of return migration in which participated either the Heruls and the Gepids tribes or groups of warriors.

originated from east-southern coast of the Baltic Sea which until then were on duty in the Hun Empire. Opinions among scholars are still divided. I am working on my Ph.D. in the Institute of Archaeology at Jagiellonian University in Cracow and my tutor is prof. Renata Madyda-Legutko. I also use the support of researchers working at State Archaeological Museum in Warsaw, especially Ass. Prof. Anna Bitner-Wróblewska. It would be relevant to the project to view the archives of Carl Engel, Rudolf Grenz and Herbert Jahnkun stored in Archäologisches Landesmuseum in Schleswig. In my query I would include also the library resources. An additional advantage of the scholarship would be the possibility of visiting Museum für Vor- und Frühgeschichte in Berlin where the collections of Prussia-Sammlung and Prussia-Archiv are located. This research project would bring important data to my doctoral dissertation. My historical experience with the knowledge of e.g. Gothic palaeography and work in the archives would be a great help to my research. Moreover I am familiar with working on the archaeological material as it was a part of my MA thesis. I add that the text of my last dissertation is being prepared for publication. Therefore I am convinced that the visit in Schleswig would be excellent opportunity to discuss my research interests with German researchers.